

N:o 105.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 13 maj 1900.
— — — — Andra Kammaren den 14 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva.

(Statsutskottets utlåtande n:o 82.)

Till Konungen.

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 19 januari innevarande år har Eders Kongl. Maj:t i en samma dag till Riksdagen aflåten proposition (n:o 29) föreslagit Riksdagen att för tiden intill 1901 års lagtima riksdag medgifva, att Eders Kongl. Maj:t måtte ega åt svenske män, i den ordning Eders Kongl. Maj:t bestämde, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t faststälde, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelse tidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelse tid, derest sådan ifrågakomme.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen erinrat, hurusom 1899 års Riksdag enligt skrifvelse den 14 maj samma år, i sammanhang med antagande af förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i

grufvestadgan den 16 maj 1884, för tiden intill nästa lagtima riksdag medgifvit, att Eders Kongl. Maj:t skulle ega åt svenske män, i den ordning Eders Kongl. Maj:t bestämde, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t faststälde, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelse tidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelse tid, derest sådan ifrågakomme, äfvensom derom att Eders Kongl. Maj:t, som den 20 sistlidne oktober i enlighet med Riksdagens ofvan omförmälda beslut utfärdat lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884, tillika genom kungörelse samma dag meddelat närmare föreskrifter angående begagnande af kronans jordegareandel i grufva.

Med anledning af denna kungörelse har i en inom Första Kammarerna väckt motion anförts, att då grunden för och anledningen till Riksdagens ingripande i denna fråga vore önskan och förhoppningen att kunna tillvinna kronan en rättmätig andel i de fördelar och afkomster, som ett exploaterande af de på dess jordområden befintliga maln- och mineralrikedomar kunde medföra, det låge stor vigt uppå, att de vilkor och stadganden, som af Eders Kongl. Maj:t bestämdes angående utarrendering af kronans jordegareandel i grufva, så affattades, att en för kronan möjligast förmånlig utarrendering åvägabragtes, på samma gång som den hugade spekulanten komme i åtnjutande af en fördel och vinst, som stode i normalt förhållande till de med ett dylikt arrende förbundna risker och kostnader.

Första vilkoret härför vore, att den för utarrendering afsedda grufvans tillvaro blefve offentliggjord och känd, hvilket vore genom bestämmelsen i § 5 af sagda kongl. kungörelse tillgodosedt; men icke mindre viktigt vore, att kunskap meddelades om hvar grufvan vore belägen, och detta i så god tid och på ett så tydligt sätt, att eventuella spekulanter lyckades leta rätt på densamma utan att dervid blifva nödsakade anlita inmutarens hjälpsamhet — hvilken icke alltid kunde vara att med säkerhet påräkna — ty utan en noggrann kännedom om grufvan och dess förhållanden skulle näppeligen någon vilja afgifva ett arrendebud.

Det syntes därför, som om i detta hänseende de bestämmelser, hvilka nu först intagits i kungörelsens § 8, borde inflyta redan i § 5, der sålunda så väl kungörelsernas möjligast stora spridning som ock grufvornas möjligast noggranna beskrifning till art, läge med mera borde iakttagas,

hvaremot auktionskungörelsen då endast hade att till dessa föregående meddelanden hänvisa.

I § 24 i grufvestadgan, sådan den lyder enligt lagen af den 20 oktober 1899, stadgades: — — — »Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifvande hindra (utmåls-)förrättningens gång — — —» och slutligen föreskrefves i § 18 af grufvestadgan: — — —. »Anmälan om begagnande af jordegareandel *skall göras sist* vid utmålsläggningen.»

Häraf följde, att om af någon anledning det »allmänna ombudet» försutte tiden eller försummade dagen för den bestämda utmålsläggningen, hade såväl kronan som arrendatorn för all tid gått jordegareandelen förlustig utan sannolikhet för att kunna återkräva hafda kostnader, än mindre de med jordegareandelen förbundna förmåner.

Försigtigheten äfvensom rättvisan syntes därför bjuda, att arrendatorn här blefve berättigad att, om så funnes nödigt, sjelf sin talan föra och rätt bevaka, hvarför han borde ega dels att af Konungens befallningshafvande utfå sitt arrendekontrakt, så snart han stält den säkerhet, hvarom i § 10 sägs, dels ock att genom samma myndighet i tid under rättas om »när enligt grufvestadgan kronan *senast* skall anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel».

För det fall, att både »allmänt ombud» och arrendatorn skulle vid utmålsförrättningen eller annat hit hänförligt tillfälle sig inställa, kunde saken utan svårighet ordnas, för så vidt icke rent af denna »vårdnad» öfverflyttades från Konungens befallningshafvande på arrendator.

Hvad slutligen anginge § 14, syntes den så till vida stå i strid emot det syfte, Riksdagen genom det till »lagen» fogade öfvergångsstadgande tydligen velat betona, som detta senare bestämde: att utmål å sådana grufvor, som varit underkastade det förbehåll, som i kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 vore sagdt, ej finge läggas tidigare än två år efter den 20 oktober 1899, — under det att här stipulerades, att auktion å sådana grufvor skulle ega rum i senare hälften af augusti 1900, eller mer än ett år före den bestämda utmålsläggningstiden.

Då det icke kunde vara med kronans sanna fördel förenligt, att den ofvan omförmälda arrendeauktionen å dess jordegareandelar skulle hållas några få månader efter det den första kungörelsen derom kommit allmänheten till del; då de utbudna grufvornas antal vore mycket stort (öfver 2,000 stycken inmutningar) och deras läge mycket aflägsset, hvartill komme, att många af dem vore för litet upparbetade för att något omdöme

om deras värde skulle kunna gifvas, syntes nödigt vara för tillgodoseende af kronans rätt, att, derest tiden för sagda auktioner icke kunde eller borde uppskjutas uti den enligt § 8 förestående auktionskungörelsen och der först alla närmare bestämmelser om grufvorna inkomme, det vilkor fastsloges: »att utarrendering emot lägre afgift än $\frac{1}{25}$ af värdet af de i grufva brutna och uppfordrade inmutningsbara ämnen icke må ske annat än vid eller efter förnyad offentlig arrendeauktion, som hålles i senare hälften af juni månad 1901».

På grund af hvad sålunda framhållits, hemställes i motionen, att Riksdagen, om den lemnade sitt bifall till det i Eders Kongl. Maj:ts förevarande proposition äskade förnyade medgifvandet, måtte dervid anhålla, det täcktes Eders Kongl. Maj:t vidtaga sådana ändrade bestämmelser i kongl. kungörelsen af den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordegareandel i grufva, som kunde vara egnade att kraftigare befrämja kronans rätt och fördel, särskildt i nu angifna fall.

Eders Kongl. Maj:ts förslag angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, hvilket förslag till alla delar öfverensstämmer med nästlidet års Riksdags i detta ämne fattade beslut, anser sig Riksdagen böra i hufvudsak bifalla. Emot den tidpunkt, till hvilken det föreslagna medgifvandet skulle förklaras skola gälla, eller »intill 1901 års lagtima riksdag», synes emellertid den anmärkning kunna göras, att, då gifvetvis någon tid måste förflyta från riksdagens början, intill dess förnyadt medgifvande i nämnda afseende kan blifva af Riksdagen lemnadt, tillämpliga bestämmelser, huru i förevarande afseende skall förfaras, komma att under denna mellantid saknas. Riksdagen, som anser att, då en tidpunkt i sådana fall som det nu föreliggande bör utfästas, den bör fastslås till en viss dag på året, har därför funnit medgifvandet böra bestämmas till tiden intill den 15 maj 1901, hvarigenom trygghet bör vinnas för att ej någon sådan mellantid af ovisshet, som nu antyds, må uppkomma.

I fråga om hvad som bör iakttagas med anledning af Riksdagens beslut om tillgodogörandet af kronans jordegareandel i grufva, sammanfördt beträffande det år 1899 fattade beslutet i ofvan omförmälda kungörelse af den 20 oktober nämnda år, har Riksdagen velat erinra, att, då det torde vara af vigt, att vid utbudande till arrende af denna jordegareandel i god tid så fullständiga upplysningar angående fyndigheten som möjligt varda meddelade till underlättande af spekulation och derigenom till framkallande af nöjaktiga arrendebud, det i § 5 af nämnda kungörelse omförmälda tillkännagifvandet om arrendeauktion synes, på

sätt i ofvanberörda motion nu föreslagits, böra innefatta upplysning om de i mutsedeln angifna förhållanden, hvilken upplysning enligt ifrågasvarande kungörelse först skulle komma att meddelas i den senare uti § 8 föreskrifna auktionskungörelsen.

Hvad vidare beträffar de i kungörelsen den 20 oktober 1899 intagna föreskrifter, har Riksdagen ansett sig böra sluta sig till den i förenämnda motion uttalade mening om att anmälan om användande af jordegareandel, hvilken anmälan enligt grufvestadgan skall göras sist vid utmålsläggningen, bör kunna, i händelse kronans ombud, hvilket denna anmälan i afseende å kronans utarrenderade andel i grufva enligt kungörelsens 11 § åligger, försummar densamma, den då må göras af arrendatorn af jordegareandelen med företeende af arrendekontraktet; och torde härtill vara så mycket större skäl, som ju arrendatorns rätt är af en sådan anmälan på det närmaste berörd.

Hvad härefter angår utarrendering af kronans jordegareandel i fyndigheter, å hvilka inmutning före den 20 oktober 1899 erhållits under det i kongl. kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 stadgade förbehåll, skall enligt 14 § af åberopade kungörelse auktion för sådan utarrendering ega rum under senare hälften af augusti månad innevarande år. Den tid, som sålunda lemnas arrendespekulanter för fyndigheternas undersökande och beräkandet af jordegareandelens värde, synes Riksdagen, i enlighet med hvad i berörda motion jemväl anmärkts, vara allt för knappt tillmätt, helst, på sätt af 7 § i berörda kungörelse framgår, spekulanter å kronans jordegareandel i andra fall alltid förbehållits en hel sommar för undersökningar och vid nu ifrågasvarande auktion ett oförlikneligt stort antal jordegareandelar komma att till utarrendering utbjudas. Riksdagen anser därför, att, såsom i motionen alternativt ifrågasatts, denna auktion bör uppskjutas; och föreställer sig Riksdagen, att den lämpligen bör utsättas till slutet af nästkommande november månad eller enahanda tidpunkt, som blifvit för sådana auktioner i vissa andra fall bestämd och hvarigenom skäligen besinningstid komme att lemnas spekulanter, utan att för stor inskränkning komme att göras i tiden emellan auktionen och utmålsläggningen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Riksdagen — under uttalande af den mening, att det tillkännagifvande, som, på sätt i § 5 af kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordegareandel i grufva stadgas, skall, sedan afskrift af mutsedel ingifvits till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, ofördröjligen af Eders Kongl. Maj:ts

befallningshafvande införas i allmänna tidningarna och länskungörelserna, bör innefatta upplysning om de i mutsedeln angifna förhållanden, samt att vid den tid, då enligt grufvestadgan kronan senast skall anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel, förutom kronoombud jemväl arrendator af jordegareandelen må ega att med företeende af arrendeaftalet göra sådan anmälan — anmäla att Riksdagen för tiden intill den 15 maj 1901 medgifvit, att Eders Kongl. Maj:t må ega åt svenske män, i de nordning Eders Kongl. Maj:t bestämmer, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt Eders Kongl. Maj:t fastställer, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelse tidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelse tid, derest sådan ifrågakommer.

I sammanhang härmed får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes tillse, huruvida den i § 14 af förenämnda kungörelse omförmälda auktion för utarrendering af kronoandel i fyndighet, å hvilken inmutning före den 20 oktober 1899 erhållits under det i kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 stadgade förbehåll, må kunna uppskjutas till senare hälften af november månad 1900.

Stockholm den 14 maj 1900.

Med undersåtlig vörndnad.
